

PŘÍVLASTKY EUCHARISTIE (MŠE)

Katechismus katolické církve, obsahující kompletní přehlednou nauku naší věrouky, se o Eucharistii zmiňuje na mnoha místech. Zejména v té části, která o Eucharistii, jako jedné ze sedmi svátostí, konkrétně hovoří. Ve velkém Katechismu jsou to články č. 1322 až 1419, ve stručnějším Kompendiu Katechismu články č. 271 až 294. Kdo považuje za potřebné si o tématice Eucharistie obnovit a upřesnit své věroučné znalosti („opakování je matka moudrosti“), má možnost si to v Katechismu prostudovat a zamyslet se nad tím.

Stručně řečeno: Eucharistie je, podle učení II. vatikánského koncilu a samozřejmě i podle Katechismu katolické církve, zdrojem a vrcholem celého křesťanského života. Ostatní svátosti a také všechny církevní služby a apoštolská díla souvisejí s Eucharistií a jsou k ní zaměřeny, neboť právě Eucharistie obsahuje celé duchovní dobro církve, Krista samého, našeho velikonočního Beránka a živá chléb. Je to oběť Těla a Krve Pána Ježíše, kterou on ustanovil, aby pro všechny časy, dokud nepřijde, zachoval v trvání oběť kříže a své církvi tak zanechal památku na svou smrt a své zmrtvýchvstání. Je znamením jednoty, poutem lásky a velikonoční hostinou, v níž je požíván Kristus, duše se naplňuje milostí a dává se nám záruka věčného života. Ježíš ji ustanovil na Zelený čtvrtek „v tu noc, kdy byl zrazen“ (1 Kor. 11, 23), když slavil se svými apoštoly poslední večeři. Eucharistie je památka Kristovy velikonoční oběti, tedy díla spásy, uskutečněného Kristovým životem, smrtí a vzkříšením a zpřítomněného liturgickým úkonem. Eucharistickou oběť přináší sám Kristus, nejvyšší a věčný kněz Nové smlouvy, který jedná skrze službu kněží. Nejprve apoštolové a pak i všichni jejich právoplatní nástupci tak věrně plní Kristův příkaz: „To konejte na mou památku!“. Kristova oběť na kříži i oběť eucharistická je jedna a tatáž oběť, různý je pouze způsob jejího přinášení: krvavý na kříži, nekrvavý v eucharistii. Kristus je v Eucharistii skutečně přítomný pod svátostnými způsoby chleba a vína, opravdově a podstatně, se svým tělem a krví, se svou duší a se svým božstvím. Je zde tedy přítomen naprosto celý Kristus, Bůh a člověk. Jako oběť je eucharistie také přinášena za všechny věřící, živé i zesnulé, za smír za hříchy všech lidí a za obdržení duchovních nebo časných dober od Boha (To je jedním ze základů tak zvaných „intencí“ mší svatých). Také nebeská církev je spojena s Kristovou obětí (závěr mešní preface: „...a proto s andělskými sbory... a se všemi nebeskými zástupy zpíváme píseň o tvé slávě a voláme: svatý, svatý, svatý...“).

Kristův příkaz „To konejte na mou památku!“ se děje slavením eucharistie, tedy liturgickým obřadem, především v neděli, v den Ježíšova zmrtvýchvstání. Historický vývoj liturgických obřadů slavení eucharistie od počátečního „*lámání chleba*“ (Sk 20,7) až po současnost je zajímavý, ale není tématem tohoto pojednání. Jisté je, že po celá staletí se uchovala základní struktura, složená ze dvou základních částí, které tvoří jediný bohoslužebný úkon: bohoslužbu slova, která zahrnuje hlásání Božího slova i jeho utvrzování v paměti a eucharistickou bohoslužbu, která se skládá z přinášení chleba a vína, z eucharistické modlitby (anafory) se slovy proměňování, kdy působením Ducha Svatého dochází k předpodstatnění chleba a vína v Tělo a Krev Krista, ale člověku vnímatelné eucharistické způsoby zůstávají nezměněné (to je skutečné „*Tajemství víry* ...“) a z přijímání Těla (případně i Krve) Páně.

Nevyčerpatelné bohatství této svátosti Katechismus vyjadřuje různými jmény, která se jí dávají. Každé vyzdvihuje některé její rysy. A tak se nazývá:

Eucharistie (díkůvzdání Bohu, velebení Božího díla stvoření, vykoupení a posvěcení),

Večeře Páně (připomínka poslední večeře Krista s apoštoly na Zelený čtvrtek),

Lámání chleba (obřad židovské večeře a prvotní křesťané tak označovali svá shromáždění při slavení eucharistie),

Eucharistické shromáždění (eucharistie se většinou slaví ve shromáždění věřících, kteří jsou viditelným výrazem církve – viz 1 Kor 11, 17-34),

Nejsvětější oběť (zpřítomňuje jedinou oběť Krista Spasitele a je naplněním a překonáním všech obětí Starého zákona), proto někdy také označení **Památka utrpení, smrti a zmrtvýchvstání Páně**),

Svatá a božská liturgie (veškerá liturgie – bohoslužba a bohopocta má svůj střed v této svátosti), **Nejsvětější svátost oltářní** (tímto výrazem se označují eucharistické způsoby uchovávané ve svatostánku a spojené s adorací),

Přijímání (touto svátostí se spojujeme nejen s Kristem, který nám dává účast na životě, ale i mezi sebou navzájem. Latinské označení přijímání – *communio* = společenství),

Mše svatá (zpřítomnění tajemství spásy končí propuštěním (latinské *missa* = propuštění) a vysláním věřících – „*missio* – „jděte ve jménu Páně“, aby plnili Boží vůli ve svém každodenním životě).

Jsme svědky toho, že v západní latinské církvi se většinou pro slavení eucharistie užívá termín „**mše**“, po II. vatikánském koncilu byla marná snaha („zvyk je železná košile“) užívat termín „**Večeře Páně**“. Ve východních církvích se užívá termín „**liturgie**“ a tak v byzantské oblasti existuje například Liturgie svatého Jana Zlatoústého, která je ze všech východních liturgií nejčastější a zřejmě ji také sv. Cyril a Metoděj přeložili do církevní staroslověnštiny, známá je i Liturgie svatého Basila a možná také tu přeložili naši svaté věrozvěstové do církevní staroslověnštiny.

A nyní se konečně dostáváme k těm „přívlastkům“ mše, jak je uvedeno v nadpise.

Všechny mají za úkol nedokonalému lidskému rozumu v souvislosti s liturgickým obřadem slavení liturgie se vžitým názvem **MŠE** něco bližšího objasnit, přiblížit, upřesnit. Některé zavedla do své oficiální terminologie v průběhu dějin sama církev, tedy její představitelé, některé jsou jakýmsi dílem volné lidové tvořivosti. Některé jsou velmi vhodné, jiné méně vhodné a některé dokonce nevhodné a pochybné, a jak si ukážeme, v jednom případě je to zcela nesmysl.

Z výše uvedeného zcela jasně vyplývá, že tím jednoznačně správným a naprosto přesným přívlastkem je slovo „svatá“. Ano, skutečně

mše svatá,

je veřejná a společná bohoocta celé církve. V ní Ježíš Kristus, jako její hlava a velekněz, přináší zastoupen biskupem nebo knězem mešní obět' spolu s Božím lidem svému věčnému Otci. Je to odkaz Kristův, který církvi ve své nevýslovné lásce zanechal až do konce věků jako její nejdrahocennější poklad, a proto si plným právem zaslouží přívlastek „**svatá**“. A člověku se může zdát, že slovo „svatá“ je jaksi málo a že by se slušelo ještě něco vznešenějšího, třeba „nejsvětější“. Pojem „svatý“ je však v církevní i biblické terminologii velmi široký (Duch Svatý, nebo např.: „Svatý Bože, Svatý Silný, Svatý Nesmrtelný, smiluj se nad námi..“) a proto i Katechismus katolické církve předepisuje jen prosté označení mše svatá. Druhý důležitý dokument Katolické církve, „Kodex kanonického práva“ (církevní zákoník), označuje liturgický obřad slavení eucharistie bez přívlastku, jen „mše“ a nebo „eucharistická mešní obět'“.

Další přívlastky (a určitě tu nejsou uvedeny všechny, které jsou ke slovu „mše“ přiřazovány) si můžeme pro přehlednost rozdělit do několika tématických oblastí a pokusit se je aspoň stručně vysvětlit:

1) a začneme takovým jedním zcela nesmyslným přívlastkem, jakým je „ekumenická mše“. Občas můžeme číst v novinách, či slyšet v rozhlase nebo televizi, že se někde uskutečnila ekumenická mše. Bohužel, ještě více než po 20 letech od pádu totalitního ateistického režimu, je náboženská vzdělanost některých novinářů a reportérů tak mizivá, že nerozeznají katolickou mši od ekumenické bohoslužby a proto jakýkoliv křesťanský náboženský obřad označí jako mši a když tam vidí přítomnost nejen katolických duchovních, ale i duchovních jiných křesťanských církví, velkoryse a s pocitem odbornosti to popisují jako ekumenickou mši. Kdyby znali aspoň trochu církevní zákoník, dočetli by se v Kánonu č. 908: „*Katolickým kněží je zakázáno spoluslaviti eucharistii s kněžými nebo duchovnímu nebo služebníky církvi a církevních společenství, která nejsou v plném společenství s katolickou církví*“.

2) oblast podle času konání

Sem spadá „**ranní mše svatá**“, případně „**dopolední mše svatá**“. U nás v Jindř. Hradci, když v pondělí začíná mše svatá od 7,30 hodin, dá se počítat jako „ranní“. Jak však označit v neděli mši svatou od 8,30 hodin? To asi záleží na tom, v kolik hodin kdo vstává. Pro někoho je to ráno, pro jiného dopoledne. Pro zajímavost je možno uvést, že podle dřívějšího církevního zákoníku latinské církve, platného od 19.5. 1918, s výjimkou Hodu Božího, vánočního nesměla začít mše sv. dříve než hodinu před ranními červánky (ante auroram) a ne později než hodinu po poledni. „**Odpolední mše svatá**“ nebo „**večerní mše svatá**“, která je v současné době zcela běžná, podle výše uvedeného církevního zákoníku z roku 1918 vůbec nepřicházela v úvahu. Změněné životní poměry si však vyžádaly úpravu a večerní mše svatá byla přece jen povolena. U nás v Jindř. Hradce se uskutečnila v proboštském chrámu poprvé v neděli 3.června 1950 od 18,00 hodin. Zprvu pak byly večerní mše svaté jen v neděli a zasvěcené svátky, teprve od začátku 70. let 20. století začaly být i ve všední dny mše sv. střídavě někdy jen ráno a nebo jen večer a tak večerní mše svatá nahradila od nepaměti v Jindř. Hradci uskutečňovaná každý den večer svátostná požehnání. Používá se i termín „**nedělní mše svatá**“ nebo „**sobotní mše svatá s nedělní platností**“. Tato sobotní mše sv. však byla povolena až po II. vatikánském koncilu zpočátku jen pro ty, kdo z vážných důvodů se nemohl účastnit mše sv. v neděli. Později bylo toto ponecháno na volbě každého věřícího. Do oblasti podle času můžeme zařadit i „**půlnoční mši svatou**“, jako noční mši sv. na Slavnost Narození Páně. Také názvy některých období liturgického roku mohou být přívlastkem mše svaté, např. „**adventní mše svatá**“ (Roráty), „**vánoční mše svatá**“, „**velikonoční mše svatá**“ (s liturgickými obřady vigilie Slavnosti Zmrtvýchvstání Páně) a pod.

3) oblast podle liturgického obřadu

Zde je možno jmenovat „**pontifikální mši svatou**“, tedy mši sv. celebrouvanou tím, kdo má právo používat pontifikálie (biskup, u nás v J. Hradci do roku 1959 i probošt), to je zejména mitru a berlu. Předkoncilní obřad pontifikální mše byl o hodně složitější než je nyní, navíc vždy musela být asistence jáhna a podjáhna, příp. presbytera asistenta (proto souprava předkoncilních sedilů se vždy skládá z trůnu a 3 stejných sedadel pro asistenci), musel zpívat chrámový sbor latinské mešní ordinarium, muselo být používáno kadidlo, v čele průvodu ze sakristie k oltáři a zpět musel být nesen procesionální kříž. Byla to opravdu velká sláva. Avšak hodnota této mše sv. byla úplně stejná, jako za totality zavřeného kněze, který při velmi svízelných podmínkách tajně celebrouval mši sv. ve vězeňské cele. Před liturgickou reformou po II. vatikánském koncilu existoval pojem „**slavná mše svatá**“. Byla to doba pontifikální mše, kterou třeba jako host někde na pouti celebrouval výše postavený duchovní (pan děkan, vikář, kanovník), avšak neměl právo na pontifikálie. I zde se vyžadovala asistence jáhna a podjáhna. Ti však ve většině případů (a týkalo se to i pontifikální mše sv.) nebyli reálně k dispozici a tak se za ně do dalmatik oblékali dva přítomní kněží. To byla tehdy církevně tolerovaná zcela běžná kamufláž, protože jiné řešení nebylo. Dříve totiž bohoslovci přijímali podjáhenské, jáhenské a kněžské svěcení v několika málo dnech za sebou a tak podjáhni (tento předstupeň kněžského svěcení je nyní zrušen) a jáhni skutečně nebyli běžně k dispozici a dnešní „trvalé jáhenství“ ženatých mužů neexistovalo. V současné době se setkáváme s „**koncelebrouvanou mši svatou**“, kdy jeden hlavní celebrant slouží mši sv. společně s dalšími kněžími. To dříve nebylo možné, když se sešlo více kněží, každý z nich musel mít svoji vlastní mši svatou a proto v kostelích bylo nutno stavět i vedlejší oltáře – ty zde nebyly jen pro okrasu, ale skutečně byly používány. Pojem „**tridentská mše**“ se objevil až po liturgické reformě, v jejímž rámci byla částečně zjednodušena mešní liturgie, což někteří neuznali a stále se domáhají celebrouvání mše sv. podle Missale Romanum, schváleného papežem Piem V. v roce 1570, tento misál postupně prošel dalšími změnami, naposledy v roce 1962 za papeže Jana XXIII. a celebrouvání mše sv. podle misálu z roku 1962 (v latině) je oficiálně povoleno. .

4) oblast podle místa celebrouvání mše svaté

Ve většině případů je mše svatá sloužena v kostele nebo kapli a to třeba nemocniční, domova důchodců, vězeňské a podobně. Existuje pojem „**plní mše**“, čímž je myšlena mše sv. pod širým nebem. Za dob c. k. Mocnářství rakouského

sloužili vojenští polní kuráti mše svaté pro armádu třeba na vojenském cvičišti a nebo za války přímo na bojišti. Nyní polní mše svatá připadá v úvahu zejména při pouti na významném poutím místě, kde je malý kostel a účast věřících veliká – Svatá Hora, Velehrad, Klokoty u Tábora, Kostelní Vydří, Stará Boleslav a podobně. Ochotný kněz může polní mši sv. celebrovat třeba v létě na skautském táboře. Do této oblasti patří i „**domácí mše svatá**“, doporučená v současné době, kdy okolo lůžka starého nebo nemocného člověka, který v žádném případě již nemůže navštívit kostel, se sejdou jeho nejbližší a kněz zde pak slouží mši svatou. Podobně v době totality, někteří kněží, kterým byl odebrán „státní souhlas k duchovenské činnosti“ tajně celebrowali mši sv. v bytech spolehlivých katolíků, čímž se však podle státních zákonů dopouštěli trestné činnosti – maření dohledu státu nad církvemi.

5) oblast podle používaného mešního formuláře

Sem patří především „**votivní mše svatá**“, tedy mše sv. sloužená podle uvážení kněze a v souladu s liturgickými předpisy podle jiného mešního formuláře, než jaký je uveden na ten den v liturgickém kalendáři. Určitě nejnámější je na 1. pátek v měsíci votivní mše sv. k Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu. U nás v J. Hradci se již vžila votivní mše sv. k Duchu Svatému v neděli, která je nejbližší k začátku nového školního roku. Formulářů votivních mší sv. je v misále celá řada, za různé potřeby i zádušní mše sv. za zemřelé (Requiem). Může sem patřit i „**poutní mše svatá**“, celebrowaná většinou při příležitosti titulární slavnosti příslušného kostela. Zvláštností je „**hubertská mše svatá**“, což je votivní mše ke cti patrona lovců a myslivců sv. Huberta, při níž lovecké rohy provázejí jednotlivé mešní části dechovými partiiemi.

6) oblast podle spojení s určitými obřady

Trochu jiný obřad než obvyklá mše sv., má „**svatební mše svatá**“, plná vážnosti i radosti. Naopak, plná vážnosti, zármutku, ale i naděje na vzkříšení je „**pohřební mše svatá**“. A je zvláštní, že nějaký zvláštní přívlastek neexistuje pro mši svatou spojenou s udělováním svátosti křtu, biřmování, pomazání nemocných ani svěcení biskupů a kněží. První mše svatá novokněze se nazývá „**primiční mše svatá**“.

7) oblast podle určité „zvukomalby“ (nebo, jak to nazvat?)

Dříve byla zejména ve všedních dnech zcela běžná „**tichá mše svatá**“, při které bylo v kostele naprosté ticho, kněz u oltáře vše tiše šeptal a lidé sedící v lavicích si krátili chvíli tichým čtením nějakých modliteb nebo tichou modlitbou růžence. A když byl kněz „rychlík“ a celou mši sv. stihl za méně než 20 minut, měli věřící co dělat, aby také stihli celý růženec. To byla vyloženě pasivní účast na mši svaté. Ke zlepšení tohoto stavu přispěla až po II. světové válce tak zvaná „**recitovaná mše**“, při které někdo četl nahlas v mateřském jazyku texty, které kněz potichu recitoval u oltáře. Důležitou roli při liturgii má i hudba. A tak se setkáváme se „**zpívanou mší svatou**“. Při ní by měl celebrant zpívat vše, co mu přísluší a také členové chrámového sboru, nebo scholy, by měli zpívat vše, co je jim určeno a do zpěvu, aspoň odpovědí a Otčenáše, by měl být zapojen i lid v lavicích.. Mnoho hudebních skladatelů zhudebnilo mešní ordinarium či jiné skladby ke mši svaté a proto, když slyšíme, že bude provedena „Missa brevis“ (mše krátká), „Missa solemnis“ (mše slavnostní), Mozartova „Korunovační mše“, nebo „Česká mše vánoční“ a pod., nikdy se nejedná o vlastní mešní obřad, ale o název skladby. Pro nás obvyklá je „**mše svatá s lidovým zpěvem**“, a to není třeba dál nějak vysvětlovat, všichni ji známe. S uvolněním politických poměrů v roce 1968 se k nám ze západní Evropy začala šířit „**rytmická mše svatá**“, což je název dosti nešťastný. Protože hlavním aktérem mše je kněz, mohl by si někdo myslet, že přívlastek mše sv. se týká jeho a že tedy musí celebrovat v určitém rytmu. To, pochopitelně, není pravda a během mše sv. zcela podružné „trsání na kytaru v určitém rytmu“ dalo takový nepřesný název. Podobně je tomu i s „**kytarovou mší svatou**“. Asi bychom měli například třeba říkat: „Mše svatá doprovázená zpěvy s hrou na kytaru“. Je to sice název o něco delší, ale zcela přesný a výstižný. Striktně odsuzovat při mši svaté zpěvy s doprovodem kytar a jiných netradičních hudebních nástrojů by nebylo správné. Většina písní má hezké melodie a co je při mši sv. nejdůležitější – i hluboké náboženské myšlenky v textech.

8) oblast podle účastníků mše svaté

Ve většině případů je „**veřejná mše svatá**“, každý má do farního nebo filiálního kostela volný přístup a je zakázáno prodávat na mši svatou nějaké vstupenky, zdarma rozdávat místenky ano. Kněz však může mít i „**soukromou mši svatou**“ a to třeba v případě, že je nemocný, ale je schopen na chvíli vstát z postele a ve smyslu doporučení denně mši sv. celebrovat, ji takto uskutečnit. V současné době, zejména ve venkovských farnostech, kde není ani kostelník, se může stát, že na předem ohlášenou mši sv. vůbec nikdo nepřijde, kněz je v kostele úplně sám a tak proti své vůli celebruje soukromě. „**Konventní mše svatá**“ je určena pro uzavřenou komunitu (společenství) řeholníků nebo řeholnic v klášteře. A nakonec se dostáváme k „**dětské mši svaté**“ a od ní odvozené „**mládežnické mši svaté**“. Oba tyto přívlastky jsou hrubě zavádějící a vyloženě nevhodné. V „Kompنديu Katechismu katolické církve“ je ve článku č. 274 uvedeno: „*Eucharistie vyjadřuje a vytváří společenství božského života a jednotu Božího lidu*“. Znamená to, že Kristus neustanovil jinou eucharistii pro děti, jinou pro mládež a jinou pro dospělé. Boží lid jsou osoby všech věkových kategorií. Jestliže si méně obeznamovaný člověk přečte na plakátech, že v kině nebo divadelním sále na Střelnici bude dětské představení, třeba nějaká pohádka (tam kromě rodičů asi nikdo dospělý nepůjde) a pak si přečte na dveřích kostela plakát, že bude „dětská mše“, snadno dojde k názoru, že se jedná o určitou paralelu a že tato kostelní akce je také nějaké představení pro rodiče s dětmi, zcela neurčené pro dospělé. A proto bychom na všech oznámeních měli používat formuli: „**Mše svatá se zaměřením na děti**“ a tak nedegradovat Eucharistii, která je zdrojem a vrcholem celého křesťanského života, na nějakou dětskou záležitost. Není třeba pochybovat o tom, že název „dětská mše svatá“ je používá s tím nejlepším úmyslem a smyslem je pozvat do kostela co nejvíce dětí. Je třeba si však také uvědomit, že název „dětská mše sv.“ jen nahrává těm, kdo naši víru zesměšňují a zlehčují v očích široké veřejnosti a tvrdí, že je tak dobrá jediná pro oblbování dětí a pro „staré báby“. Katolíci by k něčemu takovému určitě neměli dávat jakýkoliv podnět!

Děkujeme Pánu za dar Eucharistie a všichni se podle svých možností aktivně podílejme na jejím slavení. Kdyby ničím jiným, tak aspoň několikrát se během mše svaté vyskytující zcela jednoduchou odpovědí: „Amen“. K.B.